

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

10 th Years

[itobiad], 2021, 10 (1): 626-645.

**Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/İzleme
Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Yenilenmiş Bloom
Taksonomisine Göre İncelenmesi**

An Investigation of the Questions to Measure the Listening/Watching
Skills in Middle School Turkish Textbooks According to the Revised
Bloom's Taxonomy

Kadir KAPLAN

**Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep Eğitim Fakültesi, Türkçe
Eğitimi Ana Bilim Dalı**

**Asst. Prof., Gaziantep University, Gaziantep Faculty of Education,
Turkish Education Department**

kadirkaplan007@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-0010-8252

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 05.12.2020
Kabul Tarihi / Accepted : 17.02.2021
Yayın Tarihi / Published : 20.03.2021
Yayın Sezonu : Ocak-Şubat-Mart
Pub Date Season : January-February-March

Atıf/Cite as: Kaplan, K . (2021). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/İzleme Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (1) , 626-645 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/60435/836238>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/İzleme Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi *

Öz

Bireyin edindiği ilk beceri olan dinleme/izleme, diğer dil becerilerin kazanılmasında ve gelişmesinde büyük bir öneme sahiptir. Ancak bu beceriye gereken önem verilmemekte, bu da dinleme/izlemenin ihmal edilen bir beceri olarak tanımlanmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda nitelikli bir dil öğretiminin yapılabilmesi açısından dinleme/izleme becerisine yönelik araştırma sonuçlarının dil öğretim sürecine yansıtılması son derece önemlidir. Bu araştırmanın temel amacı; ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre 5. sınıftan 8. sınıf düzeyine doğru boylamsal olarak ve karşılaştırmalı bir şekilde incelenmesidir. Alan yazında bilişsel beceri düzeylerinin belirlenmesinde ve değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılan ve kabul gören bir sınıflama oluşuna bağlı olarak araştırmada, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi ölçüt olarak belirlenmiştir. Nitel bir durum çalışması olarak tasarlanan bu araştırmada doküman incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme metinlerine anlamaya yönelik metinler içinde 1/4 oranında yer verildiği, buradan hareketle beceriler arasında eşit bir dağılım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca dinleme/izleme becerisine yönelik soruların bilişsel basamaklara göre dengeli bir dağılım göstermediği, incelenen metinlerde alt bilişsel becerileri ölçmeye yönelik daha çok soruya yer verildiği ve sınıf düzeyleri ile bilişsel beceri basamakları arasında hiyerarşik bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularından hareketle şunlar önerilmiştir: Türkçe ders kitaplarında, dinleme/izlemeye yönelik metinlere okuma becerisiyle eşit olacak şekilde verilmesi gerekmektedir. Öğretim programının amaçlarından birinin öğrencilerin üst bilişsel becerilerini kullanmaya yönlendirilmeleri olduğu düşünüldüğünde, Türkçe ders kitaplarında üst bilişsel becerilere yönelik dinleme/izleme sorularına daha çok yer verilmesi gerekmektedir. Ayrıca alt sınıflardan üst sınıflara doğru gidildikçe alt bilişsel becerileri ölçmeye yönelik sorulardan üst bilişsel becerileri ölçmeye doğru bir eğilimin benimsenmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dinleme/İzleme Becerisi, Türkçe Öğretimi, Ana Dili Eğitimi, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi, Temel Dil Becerileri.

* Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Komisyonunun 06.07.2020 tarih ve 11 nolu toplantısında alınan 09 nolu kararı ile EtikKurul kararı alınmıştır.

"İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi"
"Journal of the Human and Social Sciences Researches"
[itobiad]

ISSN: 2147-1185
10 the Years

An Investigation of the Questions to Measure the Listening/Watching Skill in Middle School Turkish Textbooks According to the Revised Bloom's Taxonomy

Abstract

Listening/watching, which is the first skill acquired by an individual, has a great importance in the acquisition and development of other language skills. However, listening/watching is defined as a neglected skill because it is not given enough attention. In this context, it is very important to reflect the listening/watching skills research to the language teaching process for a qualified language teaching. The main purpose of this research is; it is the longitudinal and comparative examination of the questions to measure the listening/watching skill in secondary school Turkish textbooks from 5th grade to 8th grade according to the Revised Bloom's Taxonomy. Revised Bloom's Taxonomy has been determined as a criterion in the study because it is frequently used and accepted in the literature in determining and evaluating cognitive skill levels. In this study, which was designed as a qualitative case study, document analysis was used. According to the research findings; listening / watching texts in Turkish textbooks are included in the texts for comprehension at the rate of 1/4, there is no equal distribution between skills. In addition, there is no balanced distribution of questions related to listening skill according to cognitive levels, texts contain more questions to measure sub-cognitive skills, and there is no hierarchical relationship between grade levels and cognitive skill levels. Based on the research findings, the following have been suggested: In Turkish textbooks, texts intended for listening/watching should be given equal to reading skills. Considering that one of the aims of the curriculum is to direct students to use metacognitive skills, more listening/watching questions should be included in Turkish textbooks for metacognitive skills. In addition, as one moves from the lower classes to the upper classes, a tendency should be adopted from questions about measuring lower cognitive skills to measuring metacognitive skills.

Keywords: Listening/watching Skill, Turkish Teaching, Mother Tongue Education, Renewed Bloom Taxonomy, Basic Language Skills.

Giriş

Çağdaş dil öğretim programları; ana dili sevgisi ile dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerine sahip olan ve bu becerileri etkili iletişim kurma konusunda işlevsel bir biçimde kullanabilen bireyler yetiştirme amacına uygun olacak şekilde yapılandırılmıştır. Bu kapsamda ortaokul öğrenimini tamamlamış bir bireyden bu dört dil becerisini iletişim sürecinde etkin bir biçimde kullanabilmesi beklenmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar); dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesinin, eğitsel, bireysel ve toplumsal gelişim açısından ön şart (MEB, 2019, s. 8) olarak kabul edildiği açıkça belirtilmektedir. Buradan hareketle temel dil becerilerinin ana dili eğitiminin ve yaşam boyu öğrenmenin merkezinde yer aldığı çıkarımında bulunmak mümkündür.

Temel dil becerileri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazmadır. Bunlardan ilk ikisi okul öncesi eğitim döneminden önce aile ve sosyal çevrenin etkisiyle edinilmekte, diğer ikisi ise temel eğitimin başlamasıyla birlikte okullarda gerçekleştirilen bir dizi planlı ve programlı öğretim faaliyeti aracılığıyla öğrenilmektedir. Temel dil becerilerinin anlamaya yönelik olanları dinleme/izleme ve okuma, anlatmaya yönelik olanları ise konuşma ve yazmadır. Bireyin ifade edilen duygu, düşünce ve istekleri nitelikli bir biçimde anlamlandırabilmesi dinleme/izleme ve okuma becerilerinin gelişimiyle doğru orantılıdır. Aynı şekilde duygu, düşünce ve isteklerin yazılı ya da sözlü olarak doğru bir biçimde ifade edilebilmesi konuşma ve yazma becerilerinin etkin bir biçimde kullanılabilmesini gerektirmektedir. İletişimin hem anlamayı hem de anlatmayı içeren etkileşimli bir süreç (Kaplan, 2019, s. 4) olduğu göz önünde bulundurulduğunda temel dil becerilerinin eşgüdümü olarak düşünülmesinin ve bu becerilere yönelik yetkinliklerin öğrencilere dengeli bir biçimde kazandırılmasının gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda alan uzmanları temel dil becerilerinin bir bütün olarak geliştiğine ve bir dilde yeterli olmanın tüm becerileri etkin kullanmayı gerektirdiğine dikkat çekerek her becerinin birbiriyle uyumlu ve olabildiğince eşit bir biçimde geliştirilmesinin önemine vurgu yapmaktadırlar (Doğan, 2009; Karatay, 2011; Uyanık ve Kandır, 2010). Buradan hareketle dil öğretimi açısından herhangi bir becerinin diğerine tercih edilmesinin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte dinleme/izleme becerisinin, aşağıda sıralanan bazı özellikleri yönüyle ön plana çıktığından söz etmek mümkündür.

- Dinleme/izleme bireyin edindiği ilk beceridir. Birey doğduğu andan itibaren, hatta bazı görüşlere göre doğumdan önce (Emiroğlu, 2013, s. 271), dinleme/izleme becerisini kullanmakta ve sesleri anlamlandırmaya başlamaktadır. Söz konusu anlamlandırma süreci ilkököl dönemine kadar devam etmekte ve sahip olunan bilgilerin büyük bir bölümü dinleme/izleme becerisi sayesinde öğrenilmektedir. Bu nedenle birey ana dilinin temel

özelliklerini ve kullanımını ilk olarak dinleme/izleme becerisi aracılığıyla keşfetmekte, diğer dil becerilerini de bu beceri temelinde şekillendirmektedir. Dinleme/izleme, sadece okul öncesinde kalmamakta, ilkokuldan itibaren de okumayla birlikte anlama boyutunun temel paydaşlarından biri olarak önemini korumaktadır.

• Öğrenilenlerin büyük bir bölümü, dinleme/izleme becerisi aracılığıyla kazanılmaktadır. Özellikle okullarda öğretmenlerin anlatım yoluyla dersi işledikleri düşünüldüğünde öğrenilenlerin neredeyse %83'ü dinleme/izleme yoluyla edinilmektedir (Özbay, 2005). Sadece akademik bağlamda değil; aynı zamanda gündelik yaşamın akışı içinde medyayla olan etkileşiminde ve sosyal ilişkilerinde de birey, iletişimin alıcı konumunda yer aldığı süre içerisinde, sahip olduğu bilgilerin önemli bir bölümünü dinleme/izleme yoluyla edinmektedir.

• Dinleme/izleme, gerek günlük hayatta gerekse ders işleme sürecinde en çok kullanılan dil becerisidir (Özbay ve Melanlıoğlu, 2012, s. 88) ve bu nedenle bireyin okul içindeki ve dışındaki yaşantısında büyük bir yer tutmaktadır.

• Dinleme/izleme, diğer dil becerilerinin kazanılmasının başlangıcıdır ve bu yönüyle diğer dil becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir (Özbay ve Çetin, 2011). Bu bağlamda dinleme/izleme becerisinin gelişmiş ya da geri kalmış olması, diğer becerileri de aynı yönde etkilemektedir.

Tüm bunlar hem akademik başarı hem de nitelikli iletişim açısından iyi bir dinleyici olmanın gerekliliğini ve dinleme/izleme becerisinin ne denli önemli olduğunu destekler niteliktedir. Buna rağmen dinleme/izleme becerisinin eğitime gereken önem verilmemekte bu da dinleme/izlemenin ihmal edilen bir beceri (Doğan ve Özçakmak, 2014; Gücüyeter, 2009; Kurudayıoğlu ve Kana, 2013; Şahin, 2011) olarak isimlendirilmesine sebep olmaktadır. Dinleme/izleme becerisinin ihmal edilmesinin temelindeyse birtakım yanlışlar yatmaktadır. Dinleme/izleme becerisinin kendiliğinden geliştiği (Doğan, 2008), fark edilmeden edinilmesine bağlı olarak fark edilmeden kullanıldığı (Özbay ve Melanlıoğlu, 2012) ve bu nedenle eğitime ve geliştirilmesine gerek olmadığı (Emiroğlu ve Pınar, 2013) söz konusu yanlışların temelini oluşturmaktadır.

Oysa dinleme/izleme çevrede yer alan işitsel kaynaklar açısından farkındalık oluşturacak, dinlenenlerle ve izlenenlerle ilgili nasıl düşüleceğini, buna karşı nasıl dönüt verileceğini öğrenmeyi sağlayacak birtakım etkinlikler aracılığıyla geliştirilmesi mümkün olan (Doğan, 2014, s. 157), dahası yukarıda ifade edilen gerekçelere bağlı olarak geliştirilmesi gereken bir beceridir. Bu nedenle dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi ve gelişim düzeyinin takip edilebilmesi amacıyla birtakım etkinliklerin ve ölçme-değerlendirme sorularının bütün bir eğitim-öğretim sürecini kapsayacak şekilde düzenlenmesi ve bilimsel gelişmelere göre sürekli güncellenmesi gerekmektedir. Söz konusu süreçte kullanılan etkinlikler dinleme/izleme becerisini geliştirmek, ölçme değerlendirme soruları ise kazanımlara ne

ölçüde ulaşıldığını belirlemek amacıyla tasarlanmaktadır. Bu konuda Büyükkarcı (2016, s. 94) değerlendirmenin asıl amacının öğrenciye not vermek değil öğrenme ve öğretme sürecini daha iyi hâle getirmek, yani müfredat ve öğrenci çıktıları arasındaki farkı kapatmak için yapıldığını belirtmektedir. Bu kapsamda ana dili öğretiminde dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların niteliğinin belirlenmesi ve elde edilen bulgulardan hareketle uygulamadaki aksaklıkların iyileştirilmesi dil öğretimi sürecinin etkin ve verimli bir biçimde yürütülmesi adına büyük bir önem taşımaktadır.

Diğer bilişsel alan becerilerinde olduğu gibi temel dil becerilerinin sınıflandırılması ve niteliklerinin belirlenmesi konusunda da alan uzmanları tarafından vazgeçilmez bir araştırma aracı olarak ifade edilen (Durukan, 2018, s. 92) Bloom Taksonomisi önemli bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu taksonomi, Benjamin Bloom ve arkadaşları tarafından farklı sınıf seviyelerindeki öğrencilere kazandırılması planlanan bilgi, beceri ve tutum düzeylerinin belirlenmesi amacıyla öğretim amaçlarını sınıflandırmak üzere 1956 yılında geliştirilmiştir. Taksonominin temel özellikleri şunlardır:

- Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olmak üzere üç öğrenme türü vardır. Bu öğrenme türlerinin her biri basitten karmaşığa doğru aşamalı olarak sınıflandırılmıştır.
- Sınıflamada bir üst düzeye geçmeden önce bir alt seviyeye ya da seviyelere tam olarak ulaşılması gerekir.
- Bilişsel alan, toplam 6 basamaktan oluşmaktadır ve bu basamakların en altında bilgi basamağı yer almaktadır. Sonraki basamaklar ise sırasıyla kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirmedir.
- Bu basamaklar arasında alt bilişsel seviyede bilgi, kavrama ve uygulama; üst bilişsel seviyede ise analiz, sentez ve değerlendirme basamakları yer almaktadır (Arı, 2013, s. 261; Tutkun, 2012, s. 16).

Ancak Bloom taksonomisi “eğitimcilerin orijinal taksonomiye tekrar odaklanmalarının sağlanması ve 1956’dan itibaren gelişim ve öğrenme psikolojisi, öğretim yöntem ve teknikleri, ölçme değerlendirme ile ilgili dünyadaki gelişmelerin taksonomiyle birleştirilmesi ihtiyacının” doğması gibi gerekçelere bağlı olarak yenilenmiştir (Başbay, 2007, s. 68). Yenilenen taksonomide bilişsel süreç basamakları birikerek çoğalan (kümülatif) bir hiyerarşi olmaktan çıkarılmış; sadece kavrama, uygulama ve analiz basamakları arasında aşamalı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bazı bilişsel alan basamaklarının isimleri bazılarının da sınıflamadaki sıraları değiştirilmiştir (Bümen, 2006). Buna göre Bloom Taksonomisi ile Yenilenmiş Bloom Taksonomisindeki bilişsel alan basamaklarının sınıflandırılması Tablo 1’de gösterilmiştir.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/İzleme Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

Tablo 1

Bloom Taksonomisi ile Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Alan Basamakları

Bloom Taksonomisi	Yenilenmiş Bloom Taksonomisi
Bilgi	Hatırlama
Kavrama	Anlama
Uygulama	Uygulama
Analiz	Analiz Etme
Sentez	Değerlendirme
Değerlendirme	Yaratma

Tablo 1 incelendiğinde ilk Bloom Taksonomisinde yer alan isim ifadelerinin Yenilenmiş Bloom Taksonomisinde fiil formuna dönüştürüldüğü görülmektedir. Ayrıca ilk taksonomideki “Bilgi” yerine “Hatırlama”, “Kavrama” yerine “Anlama”, “Analiz” yerine “Analiz Etme”, “Sentez” yerine “Yaratma” ifadeleri benimsenmiş; “Değerlendirme” ve “Yaratma” basamaklarının da taksonomideki sıraları değiştirilmiştir. Buna göre taksonomi tablosunun temel bilişsel süreç basamakları ve bu süreçleri içeren örnekler şöyle gösterilebilir:

Hatırlama: İlgili bilgiyi uzun süreli bellekten geri getirme (Örnek: Dünya tarihindeki önemli olayların tarihini tanıma).

Anlama: Öğretimsel mesajdan sözel, yazılı ya da grafiksel bir iletişim olarak anlam oluşturma (Örnek: Çeşitli sanatsal resimlere örnekler verme).

Uygulama: Verilen bir durumda işlemi uygulama ya da kullanma (Örnek: Çok basamaklı bir tamsayıyı bir başka tamsayıya bölme).

Çözümleme: Materyali bileşenlerine ayırma ve parçaların birbiriyle / bütünüle nasıl bir ilişki içinde olduğunu tespit etme (Örnek: Bir matematik problemindeki ilgili ve ilgisiz sayıları ayırt etme).

Değerlendirme: Ölçütlere ve standartlara dayalı yargıya varma (Örnek: Bir bilim insanının gözlenmiş verilerle bilimsel bir sonuç çıkarıp çıkarmadığını belirleme).

Yaratma: Öğeleri tutarlı ya da işlevsel bir yapıda bir araya getirme, öğeleri yeni bir örüntü ya da yapı içerisinde yeniden düzenleme (Örnek: Verilen tarihsel bir konuda araştırma planı tasarlama) (Anderson & Krathwohl, 2001; aktaran Bümen, 2006, s. 6).”

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Bireyin edindiği ilk beceri olması, öğrenilenlerin büyük bir bölümünün bu beceri aracılığıyla kazanılması, gerek günlük hayatta gerekse ders işleme

sürecinde en çok kullanılan dil becerisi olması gibi nedenlerle dinleme/izleme becerisi ana dili eğitiminde önemli bir role sahiptir. Ancak bu beceriye gereken önem verilmemekte, bu da dinleme/izlemenin ihmal edilen bir beceri olarak tanımlanmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda nitelikli bir dil öğretiminin yapılabilmesi açısından dinleme/izleme becerisine yönelik araştırma sonuçlarının dil öğretim sürecine yansıtılması gerekmektedir.

Bu çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi dikkate alınarak karşılaştırılması ve karşılaştırma sonucunda elde edilen bulguların ilgili alan yazın ekseninde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaç çerçevesinde araştırma sürecinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinleri, anlamaya yönelik metinler içinde nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi bilişsel alan becerilerine göre dağılım oranı nasıldır?
- 5. sınıf düzeyinden 8. sınıf düzeyine doğru gidildikçe dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik sorular alt bilişsel becerilerden üst bilişsel becerilere doğru bir eğilim göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu nitel araştırma, Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların karşılaştırılması amacıyla, doküman incelemesi şeklinde tasarlanmıştır. Doküman incelemesi, "araştırılmak istenen olay veya olgular hakkında, bilgi içeren yazılı materyallerin" çözümlenmesini kapsamaktadır (Çatlak, Tekdal ve Baz; 2015, s. 14). Bu analizler, birincil kaynaklardan verilere ulaşmayı ifade etmektedir (Özkan, 2019).

Araştırma, ilgili dokümanlardan veriler elde edebilmek amacıyla durum çalışması olarak desenlenmiştir. İncelemeye konu olan durumların doğal ortamlarında incelenmesi amaçlanan durum çalışmalarında araştırmacı görüşmeler yapabilir, saha çalışması yürütebilir, yazılı metinleri inceleyebilir, ortamda katılımcı olarak gözlemler yapabilir veya arşiv kayıtlarına erişip incelemeler yapabilir (Özmantar, 2019, s. 66- 67). Bu doğrultuda çalışmada yer alan veri kaynakları (5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları), dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik sorular açısından 5. Sınıf düzeyinden 8. Sınıf düzeyine doğru boylamsal olarak incelenmiştir. Boylamsal incelemenin temel amacı; 5. sınıftan 8. Sınıf düzeyine doğru gidildikçe dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların ders kitaplarında hiyerarşik bir biçimde yer alıp almadığının belirlenebilmesidir. Araştırmanın yürütülebilmesi için gerekli etik kurul izni alınmıştır.

İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesini Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Ortaokul Türkçe 5 Ders Kitabı (Haykır, Kaplan, Kıryar, Tarakçı ve Üstün, 2017), Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6 Ders Kitabı (Ertürk, Keleş ve Külünk, 2019), Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7 Ders Kitabı (Kır, Kırman ve Yağız, 2019) ile Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2019) oluşturmaktadır.

Farklı yayınevleri tarafından basılan kitaplar arasından Millî Eğitim Bakanlığı tarafından basılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının seçilmesinin sebebi; bu kitapların Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olması, güncel olması ve yaygın bir biçimde kullanılmasıdır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada verilerin toplanması amacıyla 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları kullanılmıştır. Bu kapsamda belirtilen ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik sorular; sınıf düzeyleri, temalar, anlama becerileri içindeki dağılım oranları ile Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre dağılım oranları ölçüt alınarak karşılaştırılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler, içerik analizi yöntemiyle toplanmıştır. Metnin içeriğini çözümlenmek olarak da tanımlanan içerik analizi, kodlama ve temaların belirlenmesi için metnin içeriğinin öznel olarak yorumlanmasıdır (Cansoy ve Türkoğlu, 2019, s. 150). Araştırmada Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izlemeye yönelik soru türlerinin Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre belirlenmesi ve sınıflandırılması amacıyla tümdengelimci içerik analizi kullanılmıştır. Tümdengelimci içerik analizinde araştırmacı öncelikle araştırma konusu ile ilgili kategoriler geliştirmekte daha sonra incelemiş olduğu veri setinde, bu kategoriler içerisine giren kelime, cümle ya da resimleri belirlemektedir (Özdemir, 2010, s. 335). Bu kapsamda öncelikle 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik sorular belirlenmiştir. Sonrasında bu soruların anlamaya yönelik metinler içindeki dağılım oranları ile Yenilenmiş Bloom Taksonomisi bilişsel alan becerilerine göre dağılımları tespit edilerek kodlanmıştır.

Yapılan kodlamaların güvenilirliğinin sağlanması amacıyla Miles & Huberman modeli kullanılmıştır. Miles & Huberman'a göre nitel analizler sonucunda elde edilen verilerin kodlanması sürecinde araştırmacının bireysel etkisinden arındırılmış bir kodlama yapması çok zordur. Bu durumda verilerin farklı kodlayıcılar tarafından kodlanması ve farklı kodlayıcılar tarafından kodlanan verilerin benzerlik oranının belirlenmesi araştırmanın güvenilirliği açısından büyük bir önem taşımaktadır (Baltacı, 2017, s. 8). Kodlayıcılar arasındaki güvenilirliğin hesaplanması için "Güvenirlilik = Görüş birliği sayısı/ Toplam görüş birliği + Görüş ayrılığı sayısı * 100" formülü kullanılır ve bu hesaplama sonucunda %80 ve

üzerinde çıkan sonuçlar güvenilir olarak kabul edilir (Miles & Huberman, 2016, s. 64).

Araştırma sürecinde kodlama güvenilirliğinin sağlanması amacıyla biri Türkçe eğitimi, diğeri eğitim programı alanından olmak üzere 2 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Bu kapsamda belirlenen 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik sorular hem araştırmacı hem de iki farklı uzman tarafından Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre incelenerek kodlanmıştır. Uzmanlardan gelen dönütler karşılaştırılmış, görüş birliği ve görüş ayrılığı olan maddeler belirlenerek “Güvenirlilik = Görüş birliği sayısı/ Toplam görüş birliği + Görüş ayrılığı sayısı * 100” formülüne göre hesaplanmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda 5. sınıf Türkçe ders kitabı için güvenirlilik katsayısı %81, 25; 6. sınıf için %88, 23; 7. sınıf için 83, 33 ve 8. sınıf için 84, 47 değerlerine ulaşılmıştır. Bu değerler, araştırma analizlerinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Araştırmada, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi açısından incelenen ders kitaplarında üzerinde görüş birliği sağlanan örnek maddeler ve bu maddelerin bilişsel alan basamakları ise şöyledir:

- Hatırlama: “Dinlediğiniz metne göre hükümdarın kızı neden ölmüştür?”
- Anlama: “İyilik eden iyilik bulur.” atasözünden ne anlıyorsunuz?”
- Uygulama: “Dinlediğiniz metni öğretmeninizin uygun gördüğü şekilde rol dağılımı yaparak canlandırınız.”
- Analiz etme: “Endüstrileşmeden önceki zeytinyağı üretimiyle endüstrileşmeden sonraki zeytinyağı üretimi arasındaki fark nedir? Açıklayınız.”
- Değerlendirme: “Hava Kirliliği videosunu tutarlılığı (tekrara düşme, çelişik olmama, görecelilik) bakımından değerlendiriniz.”
- Yaratma: “Atatürk’ü Gördüm metninde olduğu gibi yaşadığınız ya da tanık olduğunuz bir olayı giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine dikkat ederek yazınız.”

Bulgular

Bu bölümde dokümanların incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular, araştırma soruları çerçevesinde tablolar şeklinde gösterilmiş ve ilgili tablolardan hareketle yorumlanmıştır.

I. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 2

Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme/izleme Metinlerinin Anlamaya Yönelik Metinler İçindeki Dağılımı

Sınıf Düzeyi	Tema Adı	Dinleme Metni	Okuma Metni
--------------	----------	---------------	-------------

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/İzleme Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

5. Sınıf	Çocuk Dünyası	1	4
	Millî Mücadele ve Atatürk	1	4
	Erdemler	1	4
	Bilim ve Teknoloji	1	4
	Millî Kültür	1	4
	Okuma Kültürü	1	4
	Sağlık, Spor	1	4
	Doğa ve Evren	1	4
	Toplam	8	32
6. Sınıf	Duygular	1	4
	Millî Mücadele ve Atatürk	1	4
	Çocuk Dünyası	1	4
	Erdemler	1	4
	Millî Kültürümüz	1	4
	Okuma Kültürü	1	4
	Bilim ve Teknoloji	1	4
	İletişim	1	4
	Toplam	8	32
7. Sınıf	Duygular	1	4
	Millî Mücadele ve Atatürk	1	4
	Okuma Kültürü	1	4
	Erdemler	1	4
	Kişisel Gelişim	1	4
	Millî Kültürümüz	1	4
	Sağlık ve Spor	1	4
	Sanat	1	4
	Toplam	8	32
8. Sınıf	Erdemler	1	4
	Millî Mücadele ve Atatürk	1	4
	Bilim ve Teknoloji	1	4
	Birey ve Toplum	1	4
	Zaman ve Mekân	1	4
	Millî Kültürümüz	1	4
	Doğa ve Evren	1	4

Vatandaşlık	1	4
Toplam	8	32
Genel Toplam	32	128

Tablo 2’de 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme metinlerinin anlamaya yönelik metinler içindeki dağılımı yer almaktadır. Buna göre; her bir ders kitabında 8’er tema ile temaların içerisine yerleştirilmiş 40’ar metin bulunmaktadır. Bu metinler her sınıf düzeyi için 8’er dinleme/izleme, 32’şer okuma metni olacak şekilde düzenlenmiştir. Dolayısıyla ders kitaplarındaki metin türlerinin dinleme/izleme-okuma oranı yaklaşık olarak $\frac{1}{4}$ şeklinde bir dağılıma sahiptir. Dinleme metinlerinin anlamaya yönelik metinler içindeki oranı %20, okuma metinlerinin oranı ise %80’dir. Bir başka deyişle kitapta yer alan okuma metinleri, dinleme metinlerine oranla 4 kat fazladır. Bu bulgu, anlama becerisine yönelik metinlerin dinleme/izleme-okuma becerileri açısından eşit bir dağılım oranına sahip olmadığını göstermektedir.

II. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 3

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/izleme Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Alan Becerilerine Göre Dağılımı Oranı

Sınıf Düzeyi	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Analiz Etme	Değerlendirme	Yaratma	Toplam
5. Sınıf	82	31	15	6	14	12	160
6. Sınıf	62	32	7	8	30	14	153
7. Sınıf	52	25	9	26	41	3	156
8. Sınıf	48	42	22	15	19	15	161
Genel Toplam	244	130	53	55	104	44	630

Tablo 3’te yer alan verilere göre 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki 160 dinleme/izleme sorusunun 82’si hatırlama, 31’i anlama, 15’i uygulama, 6’sı analiz etme, 14’ü değerlendirme, 12’si yaratma basamağında yer almaktadır. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 153 dinleme sorusunun 62’si hatırlama, 32’si anlama, 7’si uygulama, 8’i analiz etme, 30’u değerlendirme, 14’ü yaratma basamağında yer almaktadır. 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki 156 dinleme/izleme sorusunun 52’si hatırlama, 25’i anlama, 9’u uygulama, 26’sı analiz etme, 41’i değerlendirme, 3’ü yaratma basamağında yer almaktadır. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki 161 dinleme sorusunun 48’i hatırlama, 42’si

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/İzleme Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

anlama, 22'si uygulama, 15'i analiz etme, 19'u değerlendirme, 15'i ise yaratma basamağında yer almaktadır. Tabloda yer alan verilerden hareketle 5. Sınıf düzeyinde hatırlama, anlama ve uygulama basamağındaki soruların toplam soru sayısına oranının %80, analiz etme, değerlendirme ve yaratma basamağındaki soruların oranının ise %20 olduğu; 6. Sınıf düzeyinde bu oranın %66/ %34, 7. Sınıf düzeyinde %55/ %45 ve 8. Sınıf düzeyinde % 70/ % 30 olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Ayrıca tüm sınıf düzeylerinde ilk 3 basamaktaki soru sayılarının diğer 3 basamakta yer alan soru sayılarına oranının %68/ %32 olduğu tespit edilmiştir. Bu oran, ders kitaplarında alt bilişsel basamakta yer alan sorulara üst bilişsel basamaktaki sorulara kıyasla belirgin bir biçimde daha fazla yer verildiğini, bir başka deyişle alt bilişsel basamakta yer alan sorular ile üst bilişsel basamakta yer alan soruların dengeli bir dağılım oranına sahip olmadığını göstermektedir.

III. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/izleme Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Dağılım Yüzdesi

	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Hatırlama (%)	51,25	40,52	33,33	29,8
Anlama (%)	19,37	20,91	16,02	26,08
Uygulama (%)	9,37	4,57	5,76	13,66
Analiz Etme (%)	3,75	5,22	16,66	9,31
Değerlendirme (%)	8,75	19,6	26,28	11,8
Yaratma (%)	7,5	9,15	1,92	9,31
Alt Bilişsel Seviye (%)	79,99	66	55,11	69,54
Üst Bilişsel Seviye (%)	20	39,97	44,86	30,42

Tablo 4'te yer alan verilere göre 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların alt bilişsel seviyedeki dağılım oranı %79,99; üst bilişsel seviyedeki dağılım oranı ise %20'dir. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların alt bilişsel seviyedeki dağılım oranı %66; üst bilişsel seviyedeki dağılım oranı ise %39,97'dir. 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların alt bilişsel seviyedeki dağılım oranı %55,11; üst bilişsel seviyedeki dağılım oranı ise %44,86'dır. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme becerisini ölçmeye yönelik soruların alt

bilişsel seviyedeki dağılım oranı %69, 54; üst bilişsel seviyedeki dağılım oranı ise %30, 42'dir. Grafikteki verilerden hareketle alt bilişsel seviyede yer alan soruların oranının 5. sınıf düzeyinden 7. sınıf düzeyine doğru azalma eğilimi gösterdiği; ancak 8. sınıf düzeyine gelindiğinde söz konusu azalma eğiliminin saptanmaya uğradığı bulgusuna ulaşılmaktadır. Bu bulgu, ders kitaplarındaki dinleme becerilerini ölçmeye yönelik soruların 5. sınıftan 8. sınıf düzeyine doğru hiyerarşik bir biçimde azalmadığını göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Dil öğretimi dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesini ve bu becerilerin etkin bir biçimde kullanılmasını amaçlamaktadır. Dil öğretimi sürecinde herhangi bir dil becerisindeki ilerleme ya da gerileme diğer dil becerilerini de aynı yönde etkilemektedir. Bu bağlamda gerek ana dili öğretiminde gerekse Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil becerilerinin bir bütün olarak düşünülmesi ve her beceriye eşit oranda yer verilmesi gerekmektedir. Araştırmada, dinleme/izleme metinlerine anlamaya yönelik metinler içinde sadece ¼ oranında yer verildiği tespit edilmiştir. Dil öğretiminde becerilerin bir bütün olarak ele alınıp öğretilmesi gerektiği düşünüldüğünde bu oran oldukça yetersizdir. Konuyla ilgili alan yazında yapılan araştırma bulguları, çalışmamızda ulaştığımız bulgularla örtüşmektedir. Melanlıoğlu (2013) bir çalışmada dinleme becerisine ilişkin ortaokulda yürütülen eğitimin niteliği hakkındaki görüşlerin ortaya konması amacıyla Türkçe öğretmenleriyle görüşmeler yapmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda dinleme metinlerine yeterince yer verilmediği ve öğretmen kılavuz kitabında yer alan dinleme metinleri ile buna yönelik olarak verilen dinleme etkinliklerinin, beceriyi geliştirmede yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çevik ve Güneş (2017), çalışmalarında 2016-2017 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayın evlerince hazırlanan 5. ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikleri incelemişlerdir. İnceleme sonucunda dinleme metinlerinde yer alan etkinliklerin dinleme becerisini geliştirmeye yönelik olduğu; ancak bu tür etkinliklere diğer becerilere yönelik etkinliklere kıyasla sayıca az verildiği görülmüştür. Sevim ve Kaya (2016) yaptıkları bir çalışmada dinleme eğitimi etkinlikleriyle ilgili öğretmen görüşlerini incelemişlerdir. Yapılan inceleme sonucunda öğretmenlerin genel itibarıyla dinleme metinlerini, kazanımlarda yer alan amaçlara ulaşmak için yeterli bulmadıkları tespit edilmiştir. Yurt ve Arslan (2014) ise çalışmalarında, örneklem olarak belirledikleri 2 adet 7. sınıf Türkçe ders kitabını şekil, içerik ve metin yönüyle incelemişlerdir. Yapılan incelemede ders kitaplarında öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirecek metin türlerine eşit oranda yer verilmediği sonucuna ulaşılmış ve dil becerilerden sadece birine yönelik metin türlerine yer verilmesinin hatalı bir eğilim olduğu belirtilmiştir. Kuramsal çerçevede yer alan uzman görüşleri ve alan yazındaki adı geçen araştırma bulguları, ders kitaplarının dil becerileri açısından eşit bir dağılıma sahip olmadığını göstermektedir. Bu

durum, nitelikli bir dil öğretiminin yapılabilmesinin önündeki önemli bir sorun olarak algılanmalıdır.

Araştırmada dinleme/izleme becerisine yönelik soruların bilişsel basamaklara göre dengeli bir dağılım göstermediği, alt bilişsel becerileri ölçmeye yönelik daha çok soruya yer verildiğini tespit edilmiştir. Konuyla ilgili alan yazında yapılan araştırma bulguları, çalışmamızda ulaştığımız bulgularla örtüşmektedir. Güneş (2012, s. 34) Türkçe öğretiminde kullanılan metin sorularının genellikle hatırlama, anlama ve algılamayı ölçtüğünü; oysa öğrencileri daha üst düzeyde düşünmeye yöneltecek sorulara odaklanılması gerektiğini belirtmektedir. Eroğlu ve Kuzu (2014) çalışmalarında Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi kazanımlarının ve sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre nasıl bir dağılım gösterdiğini araştırmışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre üst düzey bilişsel becerileri ölçmeye yönelik soru ve kazanımlara rastlanmadığı, alt düzey bilişsel becerilere dair sorular içinde ise üst düzeye yakın olan uygulama basamağı sorularının az olduğu; ancak dilbilgisi öğretiminin etkililiğinin artırılması için üst düzey kazanım ve sorulara daha fazla yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmışlardır. Sezgin ve Özilhan (2019) yaptıkları araştırmada Türkçe ders kitaplarındaki metne dayalı anlama sorularını incelenmişler ve inceleme sonucunda ders kitaplarında üst düzey düşünme becerisi gerektiren sorulara az yer verildiği bulgusuna ulaşılmışlardır. Çeçen ve Kurnaz (2015) Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarında yer alan tema değerlendirme sorularının niteliğinin belirlenmesine yönelik yaptıkları bir çalışmada soruların yarısından fazlasının anlama basamağında yer aldığı ve üst düzey zihinsel becerileri ölçen soruların belirgin biçimde az olduğu bulgusuna ulaşılmışlardır. Çağdaş eğitim yaklaşımları ve dil öğretim programları, öğrenme ortamlarında üst düzey bilişsel becerilere daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ancak uygulamadaki kullanımlara bakıldığında alt düzey bilişsel becerilere belirgin bir biçimde daha fazla yer verildiği görülmektedir. Bu da akademik araştırmalardan elde edilen bulguların gerçek öğretim ortamlarına yansıtılmadığını, bir başka deyişle hayata geçirilmediğini göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen bir başka bulgu, sınıf düzeyleri ile bilişsel beceri basamakları arasında hiyerarşik bir ilişki olmadığını, 5. Sınıftan 8. Sınıf düzeyine doğru gidildikçe alt bilişsel basamaktan üst düzey bilişsel basamağa doğru kademeli bir geçiş olmadığını göstermektedir. Araştırmamızdan elde ettiğimiz bulgular alan yazında yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular ile örtüşmektedir. Bu kapsamda Durukan ve Demir (2017) çalışmalarında 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin ağırlıklı olarak Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin hatırlama ve anlama basamağında yoğunlaştığı, 6. sınıftan 8. sınıf düzeyine doğru gidildikçe alt bilişsel basamaktan üst bilişsel basamağa doğru kademeli bir geçiş olmadığı bulgusuna ulaşılmışlardır. Oysa alan uzmanları nitelikli bir öğretimin gerçekleştirilebilmesi için sınıf düzeyleri arttıkça bilişsel düzey basamaklarının da artması gerektiğini

(Anderson & Krathwohl, 2010; aktaran Zorluoğlu, Kızılaslan ve Sözbilir, 2016) belirtmektedirler. Nitelikli bir dil öğretimi açısından sınıf düzeyleri ile bilişsel beceri basamakları arasında doğru orantılı ilişki olması beklenmektedir. Bir başka deyişle sınıf seviyesi arttıkça alt bilişsel becerilerden üst bilişsel becerilere doğru bir yönelim olması gerekmektedir. Ancak araştırma bulgularına bakıldığında bu durumun dikkate alınmadığı açıkça görülmektedir.

Araştırmadan elde ettiğimiz bulgular alan yazındaki çalışmalar ışığında değerlendirildiğinde 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, dinleme/izleme metinlerine yeterince yer verilmeyişi nedeniyle dengesiz bir dağılım gösterdiği, dinleme/izleme becerilerini ölçmeye yönelik soruların daha çok alt bilişsel becerilere yönelik olduğu ve incelenen kitapların 5. sınıftan 8. sınıf düzeyine doğru alt bilişsel becerileri ölçmeye yönelik sorulardan üst bilişsel becerileri ölçmeye yönelik sorulara doğru kademeli bir geçiş eğilimi göstermediği tespit edilmiştir. Bu kapsamda nitelikli bir dil öğretiminin yapılabilmesi için öğretim programın hazırlayıcılarına şunlar önerilmektedir:

1. Türkçe ders kitaplarında, hâlihazırda ihmal edilen bir beceri olan, dinleme/izlemeye yönelik metinlere okuma becerisiyle eşit olacak şekilde verilmesi gerekmektedir.
2. Türkçe dersi öğretim programının amaçlarından birinin öğrencilerin üst bilişsel becerilerini kullanmaya yönlendirilmeleri (Çerçi, 2018, s. 80) olduğu düşünüldüğünde üst bilişsel becerilere yönelik dinleme sorularına daha çok yer verilmesi gerekmektedir.
3. Alt sınıflardan üst sınıflara doğru gidildikçe alt bilişsel becerileri ölçmeye yönelik sorulardan üst bilişsel becerileri ölçmeye doğru bir eğilimin benimsenmesi gerekmektedir.

Kaynakça

Anderson, L. W. & Krathwohl, D. (Ed). (2001). *A taxonomy for learning, teaching and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. U.S.: Addison Wesley Longman, Inc.

Anderson, L. W. & Krathwohl, D. R. (2010). *Öğrenme öğretim ve değerlendirme ili ilgili bir sınıflama (Kısaltılmış Basım)*. (D. A. Özçelik, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.

Arı, A. (2013). Bilişsel alan sınıflamasında yenilenmiş Bloom, Solo, Fink, Dettmer taksonomileri ve uluslararası alanda tanınma durumları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 259-290. doi: 10.12780/UUSB164

Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/318527>

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/İzleme Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi

- Başbay, M. (2007). Yenilenmiş taksonomiye göre düzenlenmiş öğretim tasarımı dersinde projeye dayalı öğretimin öğrenme ürünlerine etkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(1), 65-88. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/57068>
- Bümen, N. T. (2006). Program geliştirmede bir dönüm noktası: yenilenmiş Bloom taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, 31(142), 3-14. Erişim adresi: <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/837/189>
- Büyükkarıcı, K. (2016). Yabancı dil öğretiminde ölçme ve değerlendirme. E. Yücel, H. Yılmaz ve S. Öztürk (Ed.). *Yabancı dil öğretimine genel bir bakış* içinde (s. 97-110). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Cansoy, R. ve Türkoğlu, M. E. (2019). Verilerden anlam inşa etme süreci. S. Turan. (Ed.). *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (s. 129-161). Ankara: Nobel Akademi.
- Çatlak, Ş., Tekdal, M. ve Baz, F. (2015). Scratch yazılımı ile programlama öğretiminin durumu: bir doküman inceleme. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 4(3), 13-25. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/231335>
- Çeçen, M. A. ve Kurnaz, H. (2015). Ortaokul Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki tema değerlendirme soruları üzerine bir araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi Hüseyin Hüsnü Tekışık Özel Sayısı*, (1), 109-132. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/149862>
- Çerçi, A. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının (5, 6, 7, 8. Sınıf) yenilenen Bloom taksonomisi'ne göre incelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 6(2), 70-81. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/615035>
- Çevik, A. ve Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286. doi: 10.16916/aded.288848
- Doğan, Y. (2008). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmede etkinlik temelli çalışmaların etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 261-286. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256319>
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 185-204. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256509>
- Doğan, Y. (2014). Dinleme eğitimi: kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. A. Güzel ve H. Karatay (Ed.). *Türkçe eğitimi el kitabı* içinde (s. 151-180). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğan, Y. ve Özçakmak, H. (2014). Dinleme becerisinin eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 90-99. doi: 10.16916/aded.46766

- Durukan, E. (2018). *Çeviri öğretimi hedef ve ölçme*. İstanbul: Hiperlink Eğitim İletişim Yayıncılık.
- Durukan, E. ve Demir, E. (2017). 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırılması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(3), 1619-1629. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/351122>
- Emiroğlu, S. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme sorunlarına ilişkin görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 269-307. doi: 10.14520/adyusbd.492
- Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013). Dinleme becerisinin diğer beceri alanları ile ilişkisi. *Turkish Studies*, 8(4), 769-782. Erişim adresi: https://app.trdizin.gov.tr/dokuman-goruntule?ext=pdf&path=iszyC6h_XyiCkvthyLGCvXer1V6i28KLLNn9olzTOL1wG6rMbelzoGzwZBZIMwON7lce50X4_eANjWH7J1RaBQV44zDrhMpsT4lnhWtKWJs=
- Eroğlu, D. ve Kuzu, T. S. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki dilbilgisi kazanımlarının ve sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 72-80. Erişim adresi: <http://buje.baskent.edu.tr/index.php/buje/article/view/12/13>
- Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A. (Ed.). (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınevi.
- Gücüyeter, B. (2009). Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde dinleme eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 161-170. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/32180>
- Güneş, F. (2012). Testlerden etkinliklere Türkçe öğretimi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 31-42. Erişim adresi: <http://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423875350.pdf>
- Haykır, H. A., Kaplan, H., Kıryar, A., Tarakcı, R., Üstün, E., Aktaş, E. ve Bayram, B. (Ed.). (2017). *Ortaokul Türkçe 5 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınevi.
- Kaplan, K. (2019). Genel hatlarıyla iletişim ve dil-iletişim ilişkisi. G. Aytaş ve K. Kaplan (Ed.). *Türkçe eğitimi ve iletişim içinde* (s. 1-31). Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Karatay, H. (2011). Süreç temelli yazma modelleri: 4+1 planlı yazma ve değerlendirme modeli. M. Özbay (Ed.). *Yazma eğitimi içinde* (s. 21-49). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Keleş, S. ve Külünk, D. ve Ertürk, N. (Ed.). (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınevi.
- Kır, T., Yağız, S. ve Kıрман, E. (Ed.). (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7*. Ankara: MEB.

Kurudayıoğlu, M. ve Kana, F. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi ve dinleme eğitimi özyeterlik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 245-258. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/160899>

Melanlıoğlu, D. (2013). Ortaokuldaki dinleme eğitiminin niteliğine ilişkin fenomografik bir araştırma. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1(1), 34-44. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/190686>

Miles, M. B. & Huberman, M. A. (2016). *Nitel veri analizi*. (S. A. Akbaba ve A. Ersoy, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yaynevi.

Özbay, M. (2005). *Bir dil becerisi olarak dinleme eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Özbay, M. ve Çetin, D. (2011). Dinleme becerisinin geliştirilmesinde prozodik farkındalığın önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (26), 155-175. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/217512>

Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2012). Türkçe öğretim programlarının dinleme becerisi bakımından değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 7(1), 87-97. Erişim adresi: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423933709.pdf>

Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/113287>

Özkan, B. (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Özmantar, Z. K. (2019). Eğitim çalışmalarında sık kullanılan araştırma türleri. S. Turan (Ed.). *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (s. 49-78). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Sevim, O. ve Kaya, E. (2016). Ortaokul Türkçe dersi dinleme eğitimi etkinliklerinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi: durum çalışması. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 277-296. doi: 10.19129/sbad.51

Sezgin, Z. Ç. ve Özilhan, Y. G. (2019). 1.-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metne dayalı anlama sorularının incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 353-367. doi: 10.16916/aded.530191

Şahin, A. (2011). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi farkındalıklarının sosyo-ekonomik düzeye göre incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 178-188. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/254075>

Tutkun, Ö. F. (2012). Bloom'un yenilenmiş taksonomisi üzerine genel bir bakış. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 14-22. Erişim adresi: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423911421.pdf>

Uyanık, Ö. ve Kandır, A. (2010). Okul öncesi dönemde erken akademik beceriler. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(2), 118-134. Erişim adresi: <http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/132076-2012042015523-uyanik-9.pdf>

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yurt, G. ve Arslan, M. (2014). 7. Sınıf Türkçe ders kitaplarının şekil-içerik-metin yönünden incelenmesi: Zambak ve Pasifik yayınları örneği. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 317-327. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117754>

Zorluoğlu, S. L., Kızılaslan, A. ve Sözbilir, M. (2016). School chemistry curriculum according to revised Bloom taxonomy. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 10(1), 260-279. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/224373>

